Algimantas Merkevičius,
Rėda Nemickienė, Julius Kanarskas

Meškučių senovės gyvenvietė

2007 m. Marijampolės savivaldybės užsakymu vykdyti Meškučių senovės gyvenvietės (Marijampolės miestas) archeologiniai tyrinėjimai. Ši gyvenvietė surasta 2006 m. žvalgomųjų archeologinių tyrinėjimų metu (žr. *ATL 2006 metais,* V., 2007, p. 83–84). Archeologiniai tyrinėjimai vykdyti apie 90 m į V nuo Šešupės ir apie 15 m į V nuo nedidelio griovio ir kaimo keliuko, pirmoje viršsalpinėje terasoje, pievoje, 2006 m. nustatytoje pirmojoje tyrinėjimų zonoje. 2007 m. ištirtos 6 perkasos, iš viso 269,2 m^2 dydžio plotas.

Perkasa 1 matuota senovės gyvenvietės teritorijos PR dalyje. 5(R–V)x10 m (Š–P) dydžio perkasa iškasta iki 50–125 cm gylio nuo žemės paviršiaus. Centrinėje ir P jos dalyse kultūrinis sluoksnis suardytas kasant melioracijos tranšėją. Geriau jis išlikęs Š perkasos dalyje. Armenyje bei po juo buvusiame tamsiai rudame–juosvame juodžemyje – kultūriniame sluoksnyje, 25–45 cm gylyje surastos 7 lietos švininės kulkos. Įvairiose perkasos dalyse, daugiausia Š, armenyje ir kultūriniame sluoksnyje aptikta žiestos, lipdytos grublėtu ir lygiu paviršiumi keramikos, titnago nuoskalų, gyvulių kaulų bei XVII a. Jono Kazimiero grašis. Perkasos Š dalyje aptikta buvusio upelio vaga.

Perkasa 2 matuota 10 m į Š nuo perkasos 1. Ji buvo 5 (R–V)x16 m (Š–P) dydžio, iškasta iki 85–90 cm gylio P dalyje ir iki 1,7 m – Š dalyje. Armenyje aptikta pavienių radinių: titnago nuoskalų, lipdytos bei žiestos keramikos, įvairių XX a. radinių ir kt. R perkasos dalyje apie 50 cm pločio ir apie 11 m ilgio atkarpa iki 1,7 m gylio perkasta klojant melioracijos vamzdžius. Stipriai apardyta buvo ir Š perkasos dalis. Likusioje perkasos dalyje aptiktas dviejų laikotarpių kultūrinis sluoksnis. Pirmasis, apie 20–60 cm storio, – tamsiai rudas–juosvas molingas juodžemis. Jame surasta įvairių radinių: molinis verpstukas, geležinė yla, lipdyta keramika grublėtu paviršiumi, molio tinkas. Po viršutiniu kultūriniu sluoksniu atsidengė apie 10–40 cm storio ankstesnio laikotarpio kultūrinis sluoksnis. Jame aptikta molio tinko, lipdytos lygiu paviršiumi keramikos bei titnago nuoskalų.

Perkasa 3 matuota 5 m į Š nuo perkasos 2, ŠR tiriamos teritorijos dalyje. Ji buvo 10 (R–V)x2 m (Š–P) dydžio. V dalyje perkasa iškasta iki 57 cm, o R – iki 1,9 m gylio nuo žemės paviršiaus. Perkasos V dalyje kultūrinio sluoksnio neaptikta. Likusioje dalyje kultūrinis sluoksnis permaišytas kasant melioracijos tranšėją. Perkasos R dalyje įvairiuose gyliuose surastos kelios lipdytos ir žiestos keramikos šukelės.

Perkasa 4 matuota į Š ir ŠV nuo perkasos 1. Jos dydis – 10 (R–V)x4 m (Š–P). Tyrimų eigoje perkasa išplėsta iki 61,71 m^2 dydžio. Prie perkasos V dalies prijungta 11,5 m^2 dydžio ***perkasa 6.*** Perkasos 4 ir 6 iškastos iki 70–89 cm gylio nuo žemės paviršiaus. Armens sluoksnyje surasta įvairių radinių: šlako, lietų švininių kulkų, lipdytos bei žiestos keramikos ir XX a. datuojamų radinių. Perkasos 6 P dalyje kultūrinis sluoksnis suardytas. Likusiose abiejų perkasų dalyse, apie 20–35 cm storio viršutiniame kultūriniame sluoksnyje aptikta lipdytos grublėtu paviršiumi keramikos, žalvarinė siaura juostinė apyrankė, gyvulių kaulų ir kt. Perkasos 4 PV dalyje apie 33–42 cm gylyje atsidengė 37 cm skersmens, 20 cm aukščio akmenų krovinys. Jis 3 aukštais glaudžiai sukrautas iš 48 įvairaus dydžio moliu surištų akmenų. Kai kurie jų apskaldyti ar suskilę nuo ugnies. P šio krovinio dalyje tarp akmenų buvo 9 cm skersmens duobutė. Tarp akmenų,

o ypač po jais aptikta angliukų. Šią akmenų konstrukciją galima traktuoti kaip stulpavietę. Perkasos 6 Š ir perkasos 4 V dalyse apie 30–35 cm gylyje nuo žemės paviršiaus atsidengė 86x240 cm dydžio apardytas židinys. Jis sukrautas 2–3 sluoksniais, daugiausia iš smulkiagrūdžių apie 11x8x3, 20x13x8 cm ir panašaus dydžio pilkos spalvos akmenų. Tarp jų aptikta nemažai lipdytos grublėtu paviršiumi keramikos šukių bei angliukų. Šiose perkasose, į P nuo židinio ir po juo, apie 50–55 cm gylyje nuo žemės paviršiaus atsidengė apie 4,7 m ilgio ir 70–90 cm pločio puslankio formos akmenų grindinėlis. Jis sudėtas daugiausia iš smulkių akmenų. Į P nuo jo apie 40–50 cm gylyje, perkasos 6 centrinėje, perkasos 4 P ir perkasos 1 Š dalyse išryškėjo apie 1 m pločio buvusio upelio vaga. Jos užpildas – tamsiai rudas–juosvas maišytas juodžemis, kuriame surasta įvairių laikotarpių radinių: raudonų plytgalių, gyvulių kaulų, titnago nuoskalų, keramikos ir kt.

Perkasoje 4 apie 55–60 cm gylyje nuo žemės paviršiaus atsidengė nuo 6 cm iki 27 cm storio rudas maišytas priemolis – apatinis kultūrinis sluoksnis. Jame surasta lipdytos lygiu paviršiumi keramikos, titnago nuoskalų. Minėtame sluoksnyje R perkasos dalyje išryškėjo 5 apie 22–30 cm skersmens tamsiai rudos–juosvos molingos žemės dėmės – stulpavietės. 4 iš jų atsidengė apie 62–84 cm gylyje nuo žemės paviršiaus. Stulpavietė 5 išryškėjo 51 cm gylyje nuo žemės paviršiaus. 3 stulpavietės buvo dubens formos, 2 – į apačią smailėjančios. Vienos stulpavietės dugne aptikta akmenų, kitos – angliukų. Tame pačiame sluoksnyje 5 stulpavietės aptiktos ir perkasos 5 V dalyje. ***Perkasa 5*** buvo 46 m^2 dydžio, matuota į R nuo perkasos 4. 20–30 cm skersmens stulpavietės atsidengė 50–60 cm gylyje nuo žemės paviršiaus. Stulpavietės 3 pjūvyje aptikti 4 apie 11x8x7 cm dydžio puslankiu gilyn besileidžiantys akmenys. Stulpavietė smailėjanti, apvaliu galu, apie 40 cm įgilinta į gruntą. Kitos stulpavietės taip pat apvaliais galais, apie 5–12 cm įgilintos į įžemį. Šios perkasos R dalyje kultūrinis sluoksnis stipriai apnaikintas kasant melioracijos tranšėją. Perkasos centrinėje ir V dalyse, kaip ir kitose perkasose, ryškūs dviejų laikotarpių kultūriniai sluoksniai. Apie 36–38 cm storio viršutiniame kultūriniame sluoksnyje surasta lipdytos grublėtu paviršiumi keramikos, mėlyno stiklo karoliukas, molio tinko ir kt. PV perkasos dalyje 31–36 cm gylyje aptiktas apie 40 cm skersmens, 20 cm aukščio akmenų krovinys. Jis sukrautas iš įvairaus dydžio akmenų, dalis kurių buvo apskilę. Tarp akmenų buvo nedidelis, 12x4 cm, tarpelis. Apie 10–20 cm storio apatiniame kultūriniame sluoksnyje aptikta lipdytos keramikos lygiu paviršiumi, titnago nuoskala ir skeltė bei aukščiau aprašytos 5 stulpavietės.

Remiantis aptiktais radiniais, apatinis kultūrinis sluoksnis datuojamas II tūkst. pr. Kr., o viršutinis – I tūkst. pirmąja puse. Kiti radiniai: moneta, švininės kulkos, žiesta keramika liudija tam tikrą žmonių veiklą XVII–XIX a. Visose perkasose surasta ir XX a. datuojamų radinių. Archeologiniai tyrinėjimai bus tęsiami 2008 m.

Meškučiai old settlement

At the order of Marijampolė Municipality, an excavation was conducted in 2007 at Meškučiai old settlement (the city of Marijampolė). This settlement was discovered during a 2006 field evaluation. At about 90 m to the W of the river Šešupė and about 15 m to the W of a small ditch and village road, the excavation was conducted in a field, which is

in the first terrace above the floodplain and in the first investigation zone established in 2006. 6 trenches (a total area of 269.2 m^2) were excavated in 2007.

In part of the excavated trenches, the cultural layer from the old settlement has been disturbed by ploughing and the digging of a drainage ditch. In parts of the less disturbed trenches a cultural layer from two periods can be distinguished. The lower cultural layer, which is about 10–40 cm thick, dates to the 2nd millennium BC. 10 postholes, hand built pottery with smooth surfaces, and flint flakes and blades were discovered.

The upper cultural layer, which is about 20–60 cm thick, dates to the first half of the 1st millennium. A partially destroyed cooking pit, stone paving, and 2 piles of stones were discovered in it. Hand built pottery with rough and smooth surfaces, a blue glass bead, a clay spindle, a narrow bronze band bracelet, and an iron awl were also found. 17th–20th century finds: A John II Casimir groat, cast lead bullets, thrown pottery, a ring with a gemstone, nails, glass, etc. were also discovered in the top soil and the upper cultural layer.

A former stream bed was also found during the excavation.

The excavation of Meškučiai old settlement will continue in 2008.

Rėda Nemickienė,
Algimantas Merkevičius

Zubrių neįtvirtinta gyvenvietė

2007 m. UAB „Kelprojektas“ užsakymu vykdyti numatomo rekonstruoti kelio 131 Alytus–Simnas–Kalvarija (50,80–52,45 km)

1 pav. Šurfas 13. R. Nemickienės nuotr.
Fig. 1. Test pit 13.

archeologiniai žvalgomieji tyrinėjimai. Jais siekta nustatyti, ar suprojektuotoje kelio atkarpoje yra archeologiškai vertingas kultūrinis sluoksnis bei radinių.

Suprojektuotas 1,65 km ilgio ruožas yra Kalvarijos savivaldybėje. Trasos dalis, esanti į R nuo Kirsnos upelio, yra Mikališkių kaime, kita jos dalis, esanti į V nuo jo, – Zubrių kaime. Pirmieji trasos 550 m ir paskutiniai 200 m suprojektuoti esamu keliu. Likusioje apie 900 m ilgio suprojektuotoje atkarpoje buvo vykdomi archeologiniai žvalgomieji tyrimai, kurių metu ištirta 17 šurfų, iš viso ištirtas 24,7 m^2 dydžio plotas. **Mikališkių** kaime, nuo 51,6 iki 51,7 km ištirtuose ***šurfuose 5, 7–8*** ir ***šurfe 10*** surastas kultūrinis sluoksnis ir archeologinės struktūros. ***Šurfe 5*** armenyje surasta titnago nuoskala. Prieš vykdant kelio tiesimo darbus trasos ruože tarp 51,6 ir 51,7 km, turėtų būti atliekami detalūs archeologiniai tyrimai.

Šurfai 11–17 buvo ištirti į V nuo Kirsnos upelio, **Zubrių** kaimo laukuose. ***Šurfe 11*** surastas iki 30 cm storio kultūrinis sluoksnis. Apie 11 m į ŠR nuo jo, ištirtame ***šurfe 12*** aptiktas iki 1 m storio trijų horizontų kultūrinis sluoksnis. Jo viršutinėje dalyje aptikta žiestos bei apžiestos keramikos šukių, apatinėje jo da-